

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΝΘΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Η ΦΑΛΗΡΙΚΗ ΠΑΝΟΛΕΘΡΙΑ

‘Η περίφημη μάχη στον ‘Ανάτολ του Φαλάρου. Οι Ντελίδες σφάζουν! Το αυτί του Καλλέργη. ‘Ο έπικος θάνατος του Ντούσα Μπουσαρη. Τι είπες ό Κιουταχής. ‘Ενας κκεος εϊάνος. Το έλεγο του Κερκισιακη. Πως διηγείται ένας αυτόπτης τός θνατος του Στρατάρχη. ‘Η τελευταία ύρες του. Το λείψανα του.

‘Η 26η ‘Απριλίου 1827 ήταν ημέρα συμφορας και πένθους για την αγωνιζομένη ‘Ελλάδα. ‘Ημέρα της Φαληρικης Πανολεθρίας. Τον όμμάς της ό Ιστορικός. Την ημέρα αυτή σκοτώθηκε κι ό αρχιστρατήγος Καραϊσκάκης.

Τά ‘Ελληνικά σώματα ήταν την ημέρα αυτή στρατοπεδευμένα στο Παλαιό Φάληρο—στους ‘Τρεις Πύργους, όπως λεγότανε τότε. ‘Από κει ξεκίνησαν και κατέβαιναν, μά τό Τούρκοι ‘Ιππικοί ήταν κρυμμένοι μέσα στην ξερη κόλη του ‘Ιλισού και παραμονες τό πέρας τους. ‘Από τήν ‘Αχρόσκι ψηλά, οι ποιορχημειοί ‘Ελληνες βλέπανε τους κρυμμένους Τούρκους και καταλάβαιναν πως οι δικοί τους δι ν τους είχαν πάρει είδηση, και πήγαιναν άξένοιαστοι να πέσουν άπάν τους. ‘Αρχισαν λοιπόν να τους διάφορα σημεία, δείχνοντάς τους τήν κόλη του ποταμού, για να τους σταματήσουν, μά οι ‘Ελληνες δέν παύσανε χαμπακι και προχωρούσαν στον ‘Ανάτολ.

Οι Τούρκοι ίππεις—οι ερημιόνοι για την επίδειξησή τους και την άγριάδα τους Ντελίδες—τους άφρασαν να κοινοτυφώσουν καλά, κι έπαιτα πετάχτηκαν μονομάς με γυμνά τό σπαθια και τους κόψανε τό δρόμο... Οι ‘Ελληνες με όλη την παλληκαριά τους, βρέθηκαν σε πολύ δύσκολη θέση. ‘Ηταν λειψοί, είχαν κονιά σπαθία κι έπρεπε να πολεμήσουν με γυμνάσσια τους και άπορασιτικούς καρβαλλάρηδες που ίππευαν φώνα άμασικα άπαι Κι’ έτσι δέν ήτανε μάχη πιά αυτό, ήτανε σαγή!

Πρώτος σκοτώνεται ό ‘Υγγέλιος, ό άρχηγός του τακτικού Στρατού, τή στιγμή που διετάζε τον πυροβολητή του να βάλει φωνιά στο μικρό μοναδικό κανόνι, φωνάτοντάς του:

Φόνο !!.
‘Επειτα οι Τούρκοι χτυπούσαν στο σωρό και άποκεφάλιζαν ή έπιαναν σκλάβους. ‘Αρχηγός του σώματος των Κρητικών ήταν ό Δημήτριος Καλλέργης και τον ζύνωσιον άμασας από τό άσπρο κοντοβράχι και τή σερβέττα που φορούσε στο κεφάλι. Στην όρχή τής μάχης, ό Καλλέργης είχε σπάσει τό πόδι του. Οι Τούρκοι δέν ήθελαν να τον σκοτώσουν, με την έλπίδα να τον πουλήσουν άκριβά στην Επαναστατική Κυβέρνηση, και τον πήγαν μπροστά στον Κιουταχή.

‘Ο ‘Οθωμανός Σερασκέης, άρτισμένος για τήν άπιστία που είχαν κάνει λίγον καιρο προηγήτερα οι ‘Ελληνες στον Πειραιά (όπου έσφαξαν την Τούρκικη φρουρά του ‘Αγίου Σπυριδώνου) είχε άρμισθεί στο Κοράνι να μή χάσει τή ζωή του κανέναν ‘Ελληνα αξιμαλωτο. ‘Ως τόπο, άκουσε την αίτησι που τί ού κανανε οι Ντελίδες του, και θελοντας και αύτους να εχθαρίστην, αλλά και να ματωσι τό μαχαίρι του, τραβεί μια και κόβει τ’ άριστερο αυτί του στρατηγού Καλλέργη. Κρατώντας τό έπικ ματωμένο του λέει:

— Βλέπεις τή δύναμη του Θεού; ‘Ελεγα πως είμαι χαμένος, και ξάφνου τό θεϊκό θέλημα οός έφριξε στα χέρια μου!

‘Ο Ιστορικός Πελλαν γράφει ότι για να λυτρωθ ή Καλλέργης, οι Τούρκοι έξηγησαν ό χιλιάδες ‘Ιουπανικά δίσηπλα, μά όσο που νάφθουν τά λύτερα, ό Κιουταχής είχε βαλει τον αξιμαλωτο άρχηγό να ένομαίσει τά κεφάλια των σκοτωμένων συντρόφων του για να σαλαθούν ώδρο στο Σουλτανό!

‘Αλλος άρχηγός, ό Σουλτατικός Λάμπρος Βέικος, έπεσε κατακλιπής μέσα στο σωρό των νεκρών, και τον έγγύωσαν ύστερα από τά ισορροφια του τσαρούχια του. Μια παράδοσις λέει πως άλλος Σουλτατικός άρχηγός, ό Τούσος Μπουσαρης φωνάτοντας στον τόπο τής μάχης και ρέποντας πως τό άθος της ‘Ελληνικής παλληκαριάς και οι άκριβοί του συντρόφοι είχαν θερισθεί από τής σπάθες των Ντελιδων, τόσο πόνους ή καρδια του άμα ειλε τό κορμι του Λάμπρου Βεϊκου, όσνε γίνικνε ήθριο και τραβώντας τό σπαθί του έφώνωζε: —Και, ιδ γυιαι να ζω; και χύθηκε μπροστά μονόχος, έφυγε έναν Τούρκο ίππεά, του πήρε τό άλογο, και καρβαλλάρησι, σπασίζοντας γυρο τους Ντελίδες, άρτισως να δώση και να πάρη τό θάνατο. Κι’ έτσι πέθανε σαν έπικος ήμωας ό Τούσα-Μπουσαρης...

Για τον ‘Ιωάννη Νοταρά, τ’ άρωτο αυτό βλαστάρι της μεγάλης Κορινθιακής γενιάς, υπάρχουν πολλές παραδόσεις σχετικώς με τό χαμο του. Στο πιθανώτατο, φωνάται, πως χάθηκε έτσι! Τόν είχαν σκαβώσει μερικοί ‘Αρβανιτιδες και τον πήγαιναν στον Κιουταχή. Στο δρόμο ριχτήκαν επάνω τους άλλοι ‘Αρβανιτιδες για να τον

άρπάξουν και πάρουν αυτό την ήμοιή. Γίνικνε μικρός καυγάς και τό δεύτερο μουσουλκι πήρε τον έπίσημο αξιμαλωτο, τον έβαλε στη μέση και τράβηξαν για τό τανητήρι του Πασά, μά ένας από τους ‘Αρβανιτιδες του πρώτου μουσουλκιού, φρενιασμένος για την άρπαγη, έελπίσασε ήσυχα, έφριξε μια πιστολιά και σκότωσε τό Νοταρά.

‘Ενας από τους γενναίωτερος πάλιν άρχηγούς, ό Γιωργιάκης Δράκος, βλέποντας πως ‘έν άόχειε αστηρία, έστήριξε τό πιστόλι στ’ αυτί του και αυτοκτόνησε για να μή πέση στα χέρια των έχθρων.

‘Οσοι μπόρεσαν να γλυτώσουν από την πλυδάκρηση αυτή πανωλεθρία, κρατώντας όλο τον πόλεμο και πισωστρέφοντας, φτάσαν—σα αταμένοι, με τή ψυχή στα δένδια—στους ‘Τρεις Πύργους. ‘Εκει πιά, δυό άρχηγοί, ό Νιουλιής, ό Ζόρβας κι ό Σωτήρης, ό Στάφτος, διέξ-νεγγώση και έξαριστη πόλλησρα Καταροχιδες νε συγκεντρώσαν τά λείψανα του ‘Ελληνικού στρατού, να τή έμψυξουσιν και να σταματήσουν τους φεβριους Ντελίδες που συνεπαρμένοι από τή νίκη του, μπαινανε άκόρη και στη θάλασσα για να σφάζουν ‘Ελληνες. Και τό κακο έσταμάτησε κει που εινε τώρα τό Φαληρικό Μπάρ, στο τέρμα, τής τροχοδρομής γραμμής, επάνω-κάτω.

Για τό θάνατο του Καραϊσκάκη υπάρχουν πολλές εκδόσεις. Περίοδο όμως εινε ένα έπιστόδιο που διηγήθηκε ένας γέρο-άγωνιστής, ό Πανινιώτης Στρατηγιάκης, που πέθανε ένεννητάρι στους Βενιάνους τής Σπόρης. Αυτός είχε λβίει μέρος σε πολλές μάζες, και στη μάχη του Φαλάρου, ‘έλεγε πως κοντά του είωσε θάνασιμα λαβωμένος ό Καραϊσκάκης.

‘Ο Στρατάρχης, άφου στην πρώτη έφόρμισι πλιγώθηκε τ’ άλογο του, καρβαλλικεψε άμάσας αλλο. Τούτο όμως, προβαλλοντας τά μπροστινά ποδάκια και χλιμινιζόντας, έναντιονότανε στις μεγαλόφωνες προταγές του Καραϊσκάκη, ό όποιος μάταια τό σπιρνούσε για να προχωρήση. Τη σπηή αυτή, που κρατисε άκριτή ώρα, την έβλεπε ό ύτασπιστής του Στρατηγίχη Γιαννουσής Πανουάρας και του φωνηκε κακοσημαδιά. ‘Αρπισει λοιπόν άπ’ τά χαλιναρία και τού λέει:

- Στρατηγέ μου, κατέβα κάτω!
- Τι λές, όφρ Γιαννουσή; φωνάει ό Καραϊσκάκης. ‘Ασε τ’ άλογο να πάη μπρος!
- Κατέβα κάτω, σου λέω! φωνάει τότε με λαχίρα ό Γιαννουσής που λάτρεις σαν άδερφο τόν Καραϊσκάκη.
- ‘Αμέ, άσε τ’ άλογο!
- Κατέβα, όφρ τόν σφάξω! έπέμεινε ό Γιαννουσής.

Και συγχρόως είχε άγγίσει με τή μύτη του γι ταγωνιό του την κοιλιά του έδωσ άπορασιτικός. ‘Ο Καραϊσκάκης, θέλοντας

και μή, ξεπέτρεψε για μή στιγμή. Μόλι όμως ό ύποσησιτής τον έστρεψε αλλού την προσηυή του, ό Καραϊσκάκης πήδησε σαν άστροπή επάνω στ’ άλογο, τό σπιρνούσε έναντά κι όμωρης άρχιστονσε στη μάχη. ‘Αλλά τό λίγο λαβώθηκε και τον μετωκομισαν μαχεται από κει. ‘Ενας από τους πρώτους που τρέσανε κοντά στον πλιγωμένο Στρατηγό ήταν και ό άγωνιστής Στρατηγιάκης, ό όποιος άκουσε από τό στόμα του Καραϊσκάκη τ’ άκόλουθα λόγια, που ήταν σό διασθήη:

— ‘Ελληνες, τώρα να κάνετε στρατηγό τό Τζαβέλλα...»

‘Ο ‘Αγγλος Ιστορικός Χάου γράφει σχετικώς με τό χαμό του Καραϊσκάκη:

...‘Εκπύησε μά σπιρνούα και όμωρης μέσα στη βροχή των σφαιρών, μαζί με τους άκολούθους του κι έφτασε σε άπόστασι μιας πιστολιάς από τή γραμμή των Τούρκων. ‘Εκει γυπήθηκε στη βορβονική χώρα. Τόν είδα να κλονίζεται στη σέλλα και να προσπαθώσε να κρατηθ ήθριος και τότε τον άρπαξεν οι δικοί του και τον έφερανε έξω από τή μάχη, κατατρομαγμένο. Οι Τούρκοι από πίσω, που είχαν γυρωίσει τον Καραϊσκάκη, άλλάζαν από χαρά και τους έφώνωζε:

— Γκιαούρδες! τώρα πιά να φοροσετε μαύρα! Σκοτώθηκε ό Καραϊσκάκης!

Μετά τον τραυματιό του άρχιστρατηγόν άφου τόν όθασε τή λαβωμάτια, τον μετέφεραν σ’ ένα από τά πλοία του Κόρρα. ‘Εκει βρέθηκε ότι ή πληγή του ήταν θανασιμη. Τού έκρυψαν τήν κατάστασι του, αυτός όμως την έκατάλαβε, κι έκαμε ότι μπορούσε για να όφρηθ ή από τις λίγες όρες που τοίμεναν να ζήση. Ζήησε να ιδ ή άμάσας τό ναύαρχο Κέ-

G. Καραϊσκάκης

